

PESACH

Emancipation AND THE Responsibility OF Freedom

Insights on the Haggadah and
the Yom Tov of Pesach

Monday, March 16th

8:00pm

Given by Rabbi Shmuel Silber

Order of the Pesach Seder

Kadeish, Urchatz, Karpas, Yachatz,
Maggid, Rochtzah, Motzi Matzoh,
Morror, Koreich, Shulchan Orech,
Tzafun, Bareich, Hallel, Nirtzah.

סימני הסדר

קדוש. ורחל. ברכות. ייחז.
מגיד. רחצתה. מוציא. מצה.
מורר. Koreich. שולחן עוזה.
צפון. ברכות. אשלטן עוזה.
אףון. ברכות. חלל. גראטה.

1. הגודה של פסח

2. אוצר מפרשיה החגדה דף 75

נמצאו סימנים נוספים לסדר הלילה¹¹. ויש שהאריכו ברמזים שבסימנים אלו¹².

לא כל דין ומנהגי הלילה נזכיר **ב"סימנים"** אלא, מצות הסיבה אינה נזכרת⁷, כמו כן מצות ד' כוסות⁸ חרותת שני תבשילין⁹. יש שנהגו לומר בפה מלא כל סימן במקומו¹⁰. בדברי הראשונים והאחרונים

(הורי קرم חיב עמי רל). **5** בסידור תיקון תפילה מיוחסים סימנים אלו לבינו שמואל מפליזיא מבערתי החוספות,อลום במוחזר ויטרי (הלכות פסח סי' סה) מיוחסים לששי. **6** כ"כ בספר הפרדס (הלכות פסח עמי נה) ובמחזר ויטרי (הלכות פסח טי' צה). יש מי שכותב טעם נוטף, לפי שככל דבר שבקדושה צריך הזמנה, וכפי שהביא המג"א ריש סימן קצ"ב על מה שאמורים בברכת המזון הבן אין ונברך בשם הווזר ויש פרשת דברים (ויגד משה טי' ז). **7** י"ל משום שמצוות הסיבה אינה מעזה בפני עצמה אלא דין בקיים מצות מצה ו' כוסות (הסדר הערוך פרק מה). **8** י"ל סימן קדש' כולל מצות הערוך פרק מה. ברכות בפהיא אלא על בוס ראשונה (מלבד בוס שלישית שצורך להזכיר ולברך מפני הדעת של שעודה) - הגדרת חכמי ירושלים בשם הגראי ולוניין. עוד י"ל על פי מה שמבואר בתוס' (סוכה לת', א' ד'יה מי שהיה) שלא תיקנו ד' כוסות אלא כדי לומר עליהן הלל והגדה (הסדר הערוך שם). **9** חרותת י"ל שלדעת בעל הסימנים אינה מעזה בפניע ונכללת במרור. ושני תבשילין לא נזכיר מושום שמנוחים על השולחן ואין משמשים אלא זכר לקרבן פסח וחינוכה (הסדר הערוך שם). **10** וכ"כ בספר יסוד ושורש העבודה (שער התשיעי פרק שישי) סימנים מילאה היא בהני חמץ עשרה תיבות של הסדר קדש ורחל' כי גרמו בו טordenות גדולות ונفالים מאור, ועל כן בעבורה זו יאמר גם סימנית בפה מלא, דהיינו קדום והקידוש יאמר: "קדשי",

סימני קדשי ורחל². כרפס ייחז. הסדר מגיד ורחל³. מוציא מצה. מגורר כורך. שולחן עוזה. צפון ברך. הלל נרצת⁴. סימני הסדר נתקנו על ידי רבותינו הראשונים⁵ "למען לא ישנה אדם בסדר תיקון הפסח"⁶. אמן

1 יש שכתו שסימן "קדש" כולל מצות ד' כוסות ראה להלן העירה. **2** רבים העירו על שנייה הלשון בין נתן לכרפס שסימנה "ירחצת" בין נתן לסעודה שסימנה "ירחצת". הטעם הפשטות הוא התקמת משקל החזרו, תיבת "ירחצת" מתחרחות עם תיבת "ירחץ" שלאחריה וכן תיבת "ירחצת" מתחרחות עם תיבת "מצחה" שלאחריה (הסדר הערוך פרק קליט). **3** יש שכותב שהוא ליטמן שנטילה זו דינה שונה מנטילה שלאחריה, لكن מוטפים נתני לטעוה את האות ה' רמז בחיה אדם כללו א. דבר החיבב לנטילה, ב. בליך כשר, ג. כח גבריא, ד. מים ראיים לנטילה, ה. ביצע נוטלים), באර יצחק (דאנציג). **4** ר' היינדנאים תיקון "ירחץ" (הגשיף ודלויים) וראה לעיל העירה. **2** **4** יש שכתו ש"הلال נרצת" סימן אחד הם והביאו הוא ש"הلال" הוא סימן על חazio הראשון של ההلال שהוא הזראה על ניסים שנעו לאבותינו במצרים, ואילו "נרטצה" הוא סימן לחazio השני של ההلال שיקרו בקשה על הגאולה השלמה ובו אנו מבקשים שנהייה רצויים לפני ה' שיעשה לנו ניסים נפלאות (מההר'ל בברבי נגידים עמי קנד וראה עוד בשמחת הרגל לחחיד"א). יש מי שכותב בביבור חיבת "נרטצה" לפני שאפיקומן זכר לקרבן פסח ובקרבן מצינו לשון נרצת, וכמש"כ "נרטצה לו לכפר עליי" (ויקרא א) וכן בברכת אשר גאלנו "אשר יגע דםך על קיר מזבחך לרצון", ועל כן גם סדר פסח כהכלתו שהוא לפני ה' מסיים בתפילה שתתקבל עבorthנו ברצון לפני ה'

3. שולחן ערוך אורח חיים סימן תעב סעיף א'
יהיה שולחנו ערוך מבעוד יום

4. הגדה של פסח יהל' ישראל (רב ישראל מאיר לאו) דף לו

« יהל' ישראל »

"קדש ורוחן כרפס ייחז"

סימני הסדר – הסדר לחי אדם
משמעותו ליל הסדר יכולם אנו למדו ולהפיק מוסר השכל, ולא רק לפסח אלא
גם לכל ימות השנה:

קדש ורוחן – אומר הקדוש ברוך הוא לאדם: אם רועה אתה "להתקדש" –
קיים: "ירוחץ". עליך לשמר על נקיון כפים מעושק ומגול, כלשון הכתוב "ארוחץ"
בנקיון כפי" (תהלים כו), וככפי שנאמר "מי יעלה בהר ה' ומיה קום במקומ קדשו?
נקי כפים ובר לבב" (שם כד).

כרפס ייחז – וממשיך ואומר הקדוש ברוך הוא לאדם: גם אם איןך עיש
ובעל נכסים, ואין לך אלא "כרפס", מניירקות ולא בשדר ודגים – קיים בעצמך
"ייחז". חזה את זה, וחולוק את שלך עם הזולת, עם מי שאפלו כרפס אין לו.
ונגיד רחצה – את שהוטל עליך קודם, להיות נקי כפים, עליך לא רק לקיים
בעצמך אלא גם להיות "מגיד" זאת לבני ביתך, לילדיך וכל צאצאיך וכל הנתונים
להשפעתך – ללמדם את העיקרון הקדוש של "רחצה", שאף הם ירחצו בפיהם
בנקיון.

מורzia מצה – "מצה" בלשונו של הנביא ישעיהו היא ריב, ("הן לריב ומצה
תצומו"), ישעה נח, ועליך להיות "מורzia מצה" – להוציא ולסלק את הריב
והמודון, ולפעול לשולם.

מורור כורך, שולחן עורך – גם אם אתה עטוף ו"וכרוך" חילתה ב"מורור", וחיך
מרירות, ראה נא להකפיד גם או על "שולחן עורך" – על ה"שולחן עורך" היהודי,
ספר המצוות המחייב את עם ישראל.

צפון ברך – "צפון" הוא הקדוש ברוך הוא, הצפון ונסתור מעין כל, והואתו
עליך לברך על כל מידה ומידה שמודר לך, ואפלו אם חילתה זו מידה של מורה.
הכל גרצה – ו"הכל" כזה, לברך את הבורא גם בתנאים כאלה של "מורור
בורך" – הוא ה"גריצה". וזהו שירות ההכל הרצואה ביותר בעניין הקדוש ברוך הוא.

Blessed are You, Lord, our God, King of the universe, who has chosen us from among all people, and raised us above all tongues, and made us holy through His commandments. And You, Lord, our God, have given us in love [Sabbaths for rest and] festivals for happiness, feasts and festive seasons for rejoicing [this Sabbath-day and] the day of this Feast of Mazzot and this Festival of holy convocation, the Time of our Freedom [in love], a holy convocation, commemorating the departure from Egypt. For You have chosen us and sanctified us from all the nations, and You have given us as a heritage [Shabbat and] Your sacred holidays [in love and favor], in happiness and joy. Blessed are You, Lord, who sanctifies [the Shabbat and] Israel and the festive seasons.

ברוך אתה יי' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אָשֶׁר בָּחר בָּנוּ מִקְלָעָם וַיִּמְקַדֵּשׁ מִקְלָעָם לשון וּקְדָשָׁנוּ בְמִצּוּתָיו וּתְפִנְתָּלָנוּ יי' אֱלֹהֵינוּ בָאֶחָבה (בשנת: שְׁבָתוֹת לְמִנּוֹתָה וּמוֹעֲדִים לְשֻׁמְמָה, חֲגִים וּזְמָנִים לְשֻׁזָּן, אַתְ-יּוֹם (בשנת: הַשְׁבָּתָה הַזֶּה, וְאַתְ-יּוֹם) תְּמִצּוֹת הַזֶּה, זֶה מְרוֹתָנוּ (בשנת: בָאֶחָבה), מְקֹרָא קָדְשָׁ, זֶה לִיצְיאַת מִצְרָיִם. כִּי בָנָנוּ בְמִרְקָף וְאוֹתָנוּ קָדְשָׁת מִקְלָעָם העפים. (בשנת: (שְׁבָתוֹת) וּמוֹעֲדִי קָדְשָׁ (בשנת: בָאֶחָבה וּבְרָצָן), בְשֻׁמְמָה וּבְשֻׁלְחָן הַנְּחַלְקָנוּ. ברוך אתה יי', מקדש (בשנת: הַשְׁבָּת וּיִשְׂרָאֵל וּהַזְּמָנִים).

6. The Seder Night An Exalted Evening: Rabbi Soloveitchik (Rabbi M. Genack) pg 16

קָדְשָׁ A slave is relieved of *mizvot aseh she-ha-zeman geramah*, of intermittent commandments that depend upon time. This is because the slave lacks the time experience. While everything exists in time, only the human being is capable of experiencing time. God endowed man with time awareness, the ability to sense and feel time and the existential stream of selfhood. This time awareness or experience has three basic component parts. First, retrospection: without memory, there is no time. Second, the time experience includes exploration or close examination of things yet unborn and events not yet in existence. This means the anticipatory experience of events not yet in being. Third is appreciation or evaluation of the present moment as one's most precious possession.

No one is worthy of time awareness if retrospection is alien to him, if he is incapable of reliving, recovering and reproducing past experiences. Indeed, the *mizvah* of *sipur Yeziat Mizrayim* does not exhaust itself in a historic review of bygone events that have vanished completely. It is more than that; it is a drama charged with emotion and tenseness, participating in the past. Past events which are not re-experienced belong not to history, but to archaeology. Archaeology involves past events that occurred once upon a time, disappeared, and – while they may be reproduced by memory – are not alive anymore. They are not re-experienced; there is no retrospection of the archaic. Memory is not just the storehouse for latent impressions; there is also the living memory, which reproduces and re-experiences the past.

The Judaic philosophy of time comes to expression in the text of *Kiddush*. In physics, time is quantified, measured by the clock. But pure time, real time, cannot be quantified; it is pure quality. With *Kiddush*, we sanctify time and endow it with creativity and meaning. It is the first thing we do as free people at the *Seder*.

(4)

לטעון "הלו עובי עבודה זורה והלו עובי עבודה זורה" (וואר ג, ק"ע כ') ואף בענייני נימוסי בני אדם היו בתחום המעליה עד שאמרו חז"ל (יומל ע"ח ע"ג) "ישראל שבאותו הדור היו מנקרין באשפה חמרגולין עד שבא משה וקבע להם זמן סעודת" וברגע קט כשעמדו על הים זכו לגילוי שכינה בקריעת ים סוף נאמר עליהם "ראתה שפהה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא וכל

(A)

תחלה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים בהגדה של פסח דברי חיים מובא מה אמר הדברי חיים בשם מоро ורבו הרה"ק מרופשין. תחלה למקראי קודש תחילת הקראיה לקדושה, על ידי זכר ליציאת מצרים, כי זכירתה של יציאת מצרים בידי להעלות את האדם מעלה מעלה במעלות הקדושה. בני ישראל בארץ מצרים בשל המצב היו, עד שרו של ים מצא מקום

7. הגדרה של פסח מנהת אשר דף סח

(C)

הנביים" (מלמול פרטת נטلم) וモזה מוצאים אנו חיזוק ועידוד "מקימי מעפר אך אם ירצה יכח מוסר ותוסיפ' לך מזכר יציאת מצרים.

להתעלות מבירה עמייתה לאיגרא רמא, דל מאשפות ירים אביוון" וביד האדם

8. הגדרה של פסח פנני הרש"ר הריש דף 74

קדש

למרות שכבר הופיעו קדשות הימים בתפלתנו, בבית הכנסת, אנו חוזרים ומזכירים אותה בקדוש, בביטנה, וכי ההלכה: "אין קדוש אלא במקום סעודה" (פסחים קא ע"א). ומהווים, משום שקדשת המועדים צריכה לקבל בטניה בראש ובראשונה בחז' הבית ובוחוג המשפחה, ולא בכפי הכנסת והיכלי התפילה. בטינו יעדו - על ידי השכיטה מכל מלאכה - שקדשת השבת והמועד תהיה בלבני, ולא עוד אלא שהוא מקימים אותה בשמחה ובטוב לבב, ולא בחתוכה בפה ולרת. שמחה זו מתייחסת בסעודת השבת והחג [נאמר]: "אין שמחה אלא במקום סעודה" (ספה כה ע"ב), ועל כן אנו פותחים אותה בשבח קדשות הימים. וזהו: "אין קדוש אלא במקום סעודה".